II

(Säädökset, joita ei tarvitse julkaista)

KOMISSIO

KOMISSION PÄÄTÖS,

tehty 22 päivänä heinäkuuta 1998,

MTW-Schiffswerftille ja Volkswerft Stralsundille myönnettyjen rakenneuudistustukien väärinkäytöstä entisessä Bremer Vulkan Verbundissa sekä 112,4 miljoonan Saksan markan investointilainan maksamisesta MTW-Schiffwerftille ilman hyväksyntää

(tiedoksiannettu numerolla K(1998) 2405)

(Ainoastaan saksankielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(1999/274/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 93 artiklan 2 kohdan 1 alakohdan,

on mainitun artiklan mukaisesti kehottanut asianomaisia esittämään huomautuksensa,

sekä katsoo seuraavaa:

I MENETTELY

Komissio ilmoitti Saksalle kirjeellä 20 päivältä maaliskuuta 1996 päätöksestään aloittaa EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu menettely. Päätöksen perusteita olivat MTW-Schiffswerft GmbH:lle, Wismar, jäljempänä 'MTW', ja Volkswerft GmbH:lle, Stralsund, jäljempänä 'Volkswerft', myönnettyjen hyväksyttyjen rakenneuudistustukien väitetty siirtäminen muille Bremer Vulkan Verbund AG:hen, jäljempänä 'BVV', kuuluville yhtiöille sekä investointiluoton maksaminen MTW:lle ilman hyväksyntää.

Komission päätös menettelyn aloittamisesta julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* [1]; jäsenvaltioita ja asianomaisia kehotettiin esittämään asiaa koskevat huomautuksensa.

Saksa otti kantaa komission päätökseen kirjeellä 3 päivältä syyskuuta 1996. Lisäksi Saksa toimitti komissiolle Bundesanstalt für vereinigungsbedingte Sonderaufgabenin, jäljempänä 'BvS', kertomuksen Bremer Vulkan Verbund AG:n konkurssiin liittyvistä 854 miljoonan Saksan markan tappioista ja lähetti kirjeessä 22 päivältä heinäkuuta 1996 tilintarkastusyhteisö Susat & Partnerin, jäljempänä 'SUSAT', lausunnon "itätelakoiden" (toisin sanoen MTW:n ja VWS:n) Bremenissä sijaitsevan Bremer Vulkan Verbund AG:n käteisvarojen keskittämisjärjestelmään tekemistä talletuksista. Tarkistettu lopullinen kertomus on päivätty 5 päivänä syyskuuta 1996.

Kahden jäsenvaltion esittämät huomautukset, jotka komissio vastaanotti menettelyn aloitettuaan, toimitettiin Saksalle kirjeellä 19 päivältä heinäkuuta 1996. Saksa otti kyseisiin huomautuksiin kantaa mainitussa kirjeessä 3 päivältä syyskuuta 1996.

Komissio sai menettelyn aloittamisen jälkeen kannanottoja ja lausuntoja, joiden perusteella oli mahdollista muodostaa huomattavasti selkeämpi käsitys varojen väärinkäytön laajuudesta ja käteisvarojen keskittämisjärjestelmän toimintatavasta. Tiedot olivat kuitenkin edelleen

[1] EYVL C 150, 24.5.1996, s. 2.

puutteellisia varsinkin BVV:hen kuuluvien eri yhtiöiden varainkäytöstä. Voidakseen tehdä päätöksen tukien takaisin perimisestä ja antaakseen kaikille asianomaisille, varsinkin kyseisille yrityksille, mahdollisuuden esittää oma kantansa komissio päätti laajentaa EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua menettelyä. Laajentamispäätöksessään komissio esitti asiaintilan käytettävissä olevien asiakirjojen perusteella ja antoi väliaikaisen arvionsa tutkimustuloksista.

Komissio ilmoitti Saksalle kyseisestä menettelyn laajentamista koskevasta päätöksestä kirjeellä 22 päivältä marraskuuta 1996. Komission päätös julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* ([2]).

Kaksi jäsenvaltiota, kaksi toimialajärjestöä ja seitsemän yritystä, joissa BVV oli tai on edelleen osakkaana, esittivät huomautuksia menettelyn laajentamista koskevasta päätöksestä. Komissio toimitti huomautukset Saksalle kirjeellä 17 päivältä huhtikuuta 1997.

Saksa vastasi kirjeellä 17 päivältä heinäkuuta 1997 ja ilmoitti olevansa kykenemätön ottamaan huomautuksiin kantaa, koska viranomaisten suorittama esitutkinta on kesken ja koska vireillä on oikeustoimia. Kyseisessä kirjeessä kuvaillaan lisäksi käteisvarojen keskittämisjärjestelmän kehitystä neljänä kuukautena ennen BVV:n konkurssimenettelyn aloittamista.

II ASIASELOSTUS

Edellä mainittujen asiakirjojen sekä 20 päivänä joulukuuta 1992 ([3]), 21 paivänä joulukuuta 1993 ([4]), 11 päivänä toukokuuta 1994 ([5]), 21 päivänä kesäkuuta 1995 ([6]), 20 päivänä syyskuuta 1995 ([7]) ja 14 päivänä marraskuuta 1995 ([8]) tehtyjen komission päätösten perusteella asia on seuraava:

1. Poikkeusjärjestely entisen DDR:n telakoita varten

Neuvosto antoi 20 päivänä heinäkuuta 1992 direktiivin 92/68/ETY ([9]) jolla muutettiin direktiiviä 90/684/ETY ([10]) (seitsemäs direktiivi laivanrakennusteollisuudelle myönnettävästä tuesta), jotta Saksan uusien osavaltioiden telakoitten kilpailukyvyn kannalta välttämätön laaja rakenneuudistus olisi mahdollinen.

Antaessaan mainitun direktiivin komissio vakuutti käyttävänsä valvonta- ja tutkintaoikeuksiaan varmistaakseen, että Saksan uusien osavaltioiden telakat saavat ainoastaan rakenneuudistukseen tarvittavaa tukea. Tämän vuoksi oli välttämätöntä myöntää tukivarat erissä. Direktiivin 92/68/ETY säännösten mukaisesti toimintatuet oli kuitenkin maksettava ennen 31 päivää joulukuuta 1993, toisin sanoen ajankohtana, jolloin enemmistö liiketappioiden vaikutuksista maksuvalmiuteen ei ollut vielä näkyvissä.

2. Tukivarojen maksaminen

MTW-Schiffswerft myytiin 11 päivänä elokuuta 1992 Hanse Holding -nimiselle BVV:hen kuuluvalle yhtiölle. Saksa ilmoitti suunnitellusta yksityistämiseen liittyvästä tuesta 2 päivänä lokakuuta 1992. Koska Saksan viranomaiset olivat (alkukesästä 1992 käytyjen direktiiviä 92/68/ETY koskevien keskustelujen perusteella) selvillä siitä, että komissio antaisi luvan suunnitellun tuen myöntämiseen ainoastaan erissä, Treuhandanstalt teki 1 päivänä lokakuuta 1992 lisäsopimuksen. Sillä kumottiin yksityistämissopimukseen tehty komission hyväksyntää koskeva varaus, joka koskee erityisesti tukien maksamista. Noin 686,5 miljoonan Saksan markan kokonaisavustus maksettiin MTW:lle 6 päivänä lokakuuta 1992 (343,8 miljoonaa Saksan markkaa), 6 päivänä tammikuuta 1993 (275,1 miljoonaa Saksan markkaa) ja 1 päivänä joulukuuta 1993 (67,6 miljoonaa Saksan markkaa). Maksu suoritettiin lainana, jonka korot olisi maksettava vasta tukimenettelyn päätyttyä. Jos ja kun komissio hyväksyisi tuen, koronmaksuvelvollisuus oli määrä kumota takautuvasti maksupäivästä lukien. Lisäsopimuksesta ei tuolloin ilmoitettu komissiolle, vaan Saksa ilmoitti siitä vasta 18 päivänä marraskuuta 1996 vastatessaan toistuvasti esitettyihin SUSATin kertomusta koskeviin tiedusteluihin.

Komissio antoi luvan ensimmäisen, 223,3 miljoonan Saksan markan rakenneuudistustuen myöntämiseen kirjeellä 6 päivältä tammikuuta 1993. Ottaen huomioon direktiivissä 92/68/ETY säädetyn toimintatukia koskevan määräajan vielä käyttöön asettamattomat 463,2 miljoonan Saksan markan suuruiset varat talletettiin vuoden 1993 lopussa komission pyynnöstä sulkutilille (jonka omistaja ei oletusten vastaisesti ollut Treuhandanstalt vaan kyseinen yhtiö). Sulkutililtä suoritettiin vasta komission annettua luvan maksuja 18 päivänä toukokuuta 1994 (220,8 miljoonaa Saksan markkaa), 5 päivänä lokakuuta 1995 (194,0 miljoonaa Saksan markkaa) ja 3 päivänä huhtikuuta 1996 (48,4 miljoonaa Saksan markkaa) ([11])

Yksityistämissopimuksessa oli sovittu kokonaisavustuksen maksamisen lisäksi 112,4 miljoonan Saksan markan lainan myöntämisestä MTW:lle investointien

([2]) EYVL C 65, 1.3.1997, s. 17.
([3]) Tuki N 692/B/91 (MTW).
([4]) Tuki N 692/F/91 (VWS).
([5]) Tuki N 692/I/91 (MTW).
([6]) Tuki N 84/95 (VWS).
([7]) Tuki N 572/95 (MTW).
([8]) Tuki N 801/95 (VWS).
([9]) EYVL L 219, 4.8.1992, s. 54.
([10]) EYVL L 380, 31.12.1990, s. 27.
([11]) Tuki N 207/96. Jäljellä olleet varat maksettiin tarkasteluajanjakson päätyttyä, MTW:n BVV:stä irroittamisen jälkeen.

rahoittamiseksi. Laina oli koroton neljän vuoden ajan, jonka jälkeen siitä perittäisiin korkoa, joka olisi 1,5 prosenttia diskonttokorkoa korkeampi. Kyseisestä lainasta ilmoitettiin tukipaketin yhteydessä 2 päivänä lokakuuta 1992. Komissio ja Saksa olivat yksimielisiä siitä, että kyseinen laina oli korkohelpotuksen vuoksi valtiontukea; tukiekvivalentiksi arvioitiin 45 miljoonaa Saksan markkaa. Komissio ei antanut lupaa lainan myöntämiseen, koska sitä ei tarkasteluajanjakson aikana tarvittu investointien rahoittamiseen. Saksa ilmoitti kirjeellä 15 päivältä maaliskuuta 1996, että laina oli myönnetty 22 päivänä maaliskuuta 1993. Varoja ei missään vaiheessa käytetty MTW:n investointien rahoittamiseen.

Volkswerft myytiin 18 päivänä helmikuuta 1993 BVV:n johtamalle yhteenliittymälle. Saksa toimitti yksityistämissopimuksen komissiolle 17 päivänä maaliskuuta 1993; alkuperäinen ilmoitus tuesta on päivätty 7 päivänä toukokuuta 1993. MTW:n tapaukseen verrattavissa oleva lisäsopimus tehtiin 9 päivänä maaliskuuta 1993. Kokonaisavustus 585 miljoonaa Saksan markkaa maksettiin kolmessa tasaerässä 25 päivänä maaliskuuta 1993, 2 päivänä elokuuta 1993 ja 6 päivänä tammikuuta 1994. Vastoin komission odotuksia Volkswerftin tapauksessa ei perustettu sulkutiliä. Komissiolle lähetettiin maksusopimuksen jäljennös 18 päivänä marraskuuta 1996.

Saksa perustelee varojen ennenaikaista maksua sillä, että ostajat eivät olisi muutoin olleet valmiita ottamaan hoidettavakseen välttämätöntä tehtävää eli yrityksen johtamista. Lisäksi se katsoo, että maksetuista varoista on peritty tavanomainen markkinakorko, joten varat on myönnetty tukilainsäädännön mukaisella tavalla. Saksa perustelee sulkutilin perustamatta jättämistä Volkswerftin tapauksessa sillä, että Treuhandanstalt-virasto ei pitänyt sitä tarpeellisena varsinkaan, koska komissio oli antanut luvan kaikkien toimintatukien myöntämiseen joulukuussa 1993.

3. **Tukivarojen käytön valvonta**

MTW:lle ja Volkswerftille myönnetyt tuet oli jaettu toimintatukeen, investointitukeen ja sulkemistukeen, jolla oli määrä rahoittaa rakenneuudistukseen liittyvä henkilöstön vähentäminen. Komissio antoi direktiivin 92/68/ETY säännösten mukaisesti luvan myöntää toimintatukea kertasuorituksena odotettavissa olleiden liiketappioiden kattamiseen ja oman pääoman lisäämiseen, mutta lupa investointi- ja sulkemistukierien myöntämiseen annettiin tosiasiallisten tai lähitulevaisuudessa suoritettavien maksujen perusteella. Koska komissiolla ei kuitenkaan ollut tietoa ilman sen lupaa suoritetuista maksuista, tosiasiallinen rahavirta poikkesi huomattavasti tukien myöntämislupaa koskevien komission päätösten mukaisesta rahavirrasta. Tosiasiallisesti ainoastaan vuoden 1993 lopusta lähtien edellä kuvatulla tavalla sulkutilille talletetut MTW:n varat maksettiin asiaa koskevien komission päätösten mukaisesti.

Molemmat telakat asettivat käyttöön rakenneuudistuksiin vielä käyttämättömät BVV:n varat erillisten sopimusten perusteella korollisina määräaikaistalletuksina. BVV otti käyttöön käteisvarojen keskittämisjärjestelmän lokakuussa 1993 ([12]). MTW ja Volkswerft liittyivät käteisvarojen keskittämisjärjestelmään konsernijohdon määräyksestä vuoden 1994 lopussa. Aluksi BvS vaati, että kummankin itätelakan talletukset turvataan pankkitakauksin, mutta vaatimuksista luovuttiin BVV:n sinnikkään vastustuksen vuoksi.

Direktiivin 92/68/ETY mukaan Saksan on osoitettava riippumattoman tilintarkastajan laatimalla vuosikertomuksilla, että tuet ovat hyödyttäneet ainoastaan entisessä DDR:ssä sijaitsevia telakoita. Komission ja Saksan välillä tätä säännöstä on laajennettu sopimalla neljännesvuosittain annettavasta kertomuksista (varojen siirtoa koskevista kertomuksista), joiden esittäminen on kuitenkin ollut yleensä huomattavasti myöhässä. Kyseisiä kertomuksia laati sama tilintarkastusyhteisö, joka myös tarkasti BVV:n tilinpäätöksen. Kertomuksissa vahvistetaan, että varat, joiden myöntämiseen komissio on antanut luvan, ovat hyödyttäneet ainoastaan MTWaä ja Volkswerftiä, että MTW ja Volkswerft ovat toimineet (vuonna 1994) itsenäisinä yhtiöinä (tulosyksikköinä), jotka vastaavat omista tuotoistaan ja kustannuksistaan, ja että MTW:n/Volkswerftin ja BVV:hen kuuluvien yhtiöiden välisissä liiketoimissa ei ole tapahtunut varojen siirtoa.

Telakoitten BVV:hen tekemien sijoitusten osalta vahvistetaan, että sijoitukset on tehty komission edellyttämällä tavalla eli markkinaehtojen mukaisesti. SUSATin kertomuksessa päätellään, että varojen siirtoa koskevien kertomusten laatijat eivät hoitaneet tehtäviään kaikilta osin asianmukaisesti. Koska ne olivat tietoisia BvS:n ja komission odotuksista, niiden olisi täytynyt liittää tilintarkastuskertomuksiinsa ainakin rajoitus, jonka mukaan ne eivät tarkastelleet BVV:n varojen sijoittamista erityisesti käteisvarojen keskittämisjärjestelmään.

BVV:n tilikauden 1994 voitto oli 56,5 miljoonaa Saksan markkaa, ja kevääksi 1995 suunniteltiin uutta osingonjakoa. SUSAT päättelee, että BVV:n hallitus kuvaili varsinkin yhtymän tulosta vuonna 1994 ja tilivuoden 1995 alussa kohtuuttoman myönteiseksi. Vaikka 31 päivänä joulukuuta 1994 tehty konsernitilinpäätös vielä vastaa tuolloisia kauppaoikeudellisia tase- ja arviointisäännöksiä ja hyvän kirjanpidon periaatteiden tulkintaa, liikkumavaraa käytettiin hyödyksi kaikin mahdollisin tavoin.

([12]) Vrt. II.5 jaksossa olevaa selitystä toimintatavasta.

Kaiken kaikkiaan rahoitustoimet esitetään BVV:n ja tuolloisten tilintarkastajien laatimissa kertomuksissa puutteellisesti, ja niissä annetaan liian myönteinen kuva BVV:n rahoitusasemasta.

4. **Tutkimukset varojen väärinkäytön laajuudesta**

BVV:n ensimmäiset maksuvaikeusongelmat ilmenivät syyskuussa 1995, mutta yhtiö antoi ulkopuolisten ymmärtää, että vaikeudet oli voitettu muutamassa päivässä. Kriisi puhkesi kuitenkin uudelleen lokakuun lopussa tai marraskuun alussa 1995. Tämän vuoksi komissio tiedusteli ensimmäisen kerran kirjeellä 10 päivältä marraskuuta 1995, olivatko MTW:n BVV:hen sijoittamien varojen ehdot edelleen varojen siirtoa koskevan kiellon mukaisia. Volkswerftiä koskevia lisäkysymyksiä esitettiin 27 päivänä marraskuuta. Joulu- ja tammikuussa lähetettiin useita muistutuksia ja käytiin korkean tason keskusteluja. Saksan esittämistä lausunnoista ilmenee, että Saksan viranomaiset tiesivät lokakuusta 1995 lukien BVV:n erittäin suurista tappioista ja että ne saivat tietää viimeistään 29 päivänä marraskuuta 1995 pidetyn BVV:n, BvS:n ja eri viranomaisten välisten neuvottelujen jälkeen valtavasta varojen väärinkäytöstä ja siitä, että itätelakoitten varat eivät enää riitä niiden tarpeisiin. Komissio sai tästä huolimatta vasta 2 päivänä helmikuuta 1996 ensimmäisen kertomuksen ja 23 päivänä helmikuuta 1996 BvS:n nimittämän uuden tilintarkastajan KPMG:n toisen väliaikaisen kertomuksen. EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisen pääasiallisen tarkastusmenettelyn aloittamista koskeva komission päätös perustui pakostakin kyseisiin väliaikaisiin ja puutteellisiin kertomuksiin.

KPMG:n väliaikaisessa kertomuksessa eritellään alustavasti käteisvarojen keskittämisjärjestelmästä otettujen varojen tärkeimmät käyttötavat ja saajat. Eritelmän perustana on erään BVV:n johtohenkilön 31 päivänä tammikuuta 1996 laatima kirje BvS:lle. Tuolloin käteisvarojen keskittämisjärjestelmään kuuluvien varojen alkuperää ei ollut tutkittu juuri ollenkaan, minkä vuoksi menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä voitiin mainita vain mahdollisesti väärinkäytettyjen varojen määrää koskeva haarukka.

Saksa antoi tämän jälkeen SUSATin tehtäväksi selvittää asiaa tarkemmin. Saksa esittää 3 päivänä syyskuuta 1996 päivätyn kannanoton ensimmäisessä osassa BVV:n harjoittamaa varojen väärinkäyttöä koskevia tietoja ja vahvistaa, että MTW ja Volkswerft tallettivat 31 päivänä joulukuuta 1995 yhteensä 854,0 miljoonaa Saksan markkaa BVV:n käteisvarojen keskittämisjärjestelmään ([13]) SUSATin mielestä on mahdotonta todeta yksiselitteisesti, kuinka suuri osa kyseiseltä määrästä on valtiontukea. Yhtä mahdotonta on luokitella käteisvarojen keskittämisjärjestelmästä tehtyjä yksittäisiä maksusuorituksia tueksi tai MTW:n ja VWS:n tallettamiksi varoiksi, koska myös muut BVV:n tytäryhtiöt — esimerkiksi Flender Werft ja STN Atlas Elektronik — olivat nettomaksajia. Vuoden 1995 lopussa käteisvarojen keskittämisjärjestelmään oli talletettu yhteensä 972,1 miljoonaa Saksan markkaa, josta edellä mainitut 854,0 miljoonaa Saksan markkaa olivat peräisin MTW:ltä ja Volkswerftiltä ([14]).

Tuet sekoittuivat ajan mittaan telakoitten muihin varoihin kuten saatuihin ennakoihin ja niiden omiin varoihin siinä määrin, että niitä ei voi enää tunnistaa tuiksi. Olettaen, että kaikki 31 päivään joulukuuta 1995 mennessä käyttämättä olleet tuet virtasivat käteisvarojen keskittämisjärjestelmään, voidaan kuitenkin todeta seuraavat tukierät:

(miljoonaa Saksan markkaa)

	MTW	Volkswerft
Toimintatuki	268,1	60,7
Investointituki	55,3	107,2
Sulkemistuki	1,5	0,0
Yhteensä (kokonaisavustuksesta saadut varat)	324,9	167,9
+ investointilaina	112,4	0,0
+ tukivaroille kertynyt korko (arvio) ([1])	85,0	54,4
+ edelleen siirrettäväksi saadut aluetuet	16,0	28,1
Yhteensä	538,3	250,4
Molemmat telekat yhteensä	788,7	

([1]) *Lähde:* SUSAT & Partnerin 5 päivänä syyskuuta 1996 antaman kertomuksen liite 2a; päinvastoin kuin Saksan kannanotto 3 päivältä syyskuuta 1996 kyseinen korkolaskelma perustuu varojen tosiasiallisiin maksupäiviin. Lukuihin ei sisälly korkoja investointilainalle, joka oli koroton maaliskuuhun 1997 saakka.

([13]) Tilintarkastajan kertomuksen mukaan 21 päivään helmikuuta 1996 mennessä toteutettiin vielä joitakin uusia liiketoimia, joten itäsaksalaisilla telakoilla oli kyseisenä ajankohtana yhteensä 846,1 miljoonan Saksan markan saatavat.

([14]) Useiden liiketoimien ja ennen BVV:n konkurssia kertyneiden korkojen vuoksi telakoitten saatavat BVV:ltä nousivat yhteensä 868,9 miljoonaan Saksan markkaan (josta MTW:n osuus on 596,9 miljoonaa Saksan markkaa ja Volkswerftin osuus 272,0 miljoonaa Saksan markkaa).

Eritelmässä mainitut aluetuet myönnettiin osana liittovaltion ja osavaltion yhteistä ohjelmaa alueellisen talousrakenteen parantamiseksi. Telakoitten yksityistämissopimuksen mukaisesti ne oli määrä maksaa takaisin BvS:lle.

5. **Väärinkäytettyjen varojen käyttöä koskevat tutkimukset**

Sen selvittäminen, mihin väärinkäytetyt varat oli oikeastaan käytetty, osoittautui tavattoman vaikeaksi. Vaikka BVV oli jättänyt velkajärjestelyhakemuksen 21 päivänä helmikuuta 1996, hallituksen uusi puheenjohtaja oli vasta muutama päivä ennen 1 päivänä toukokuuta 1996 aloitettua konkurssimenettelyä valmis antamaan Susatin työntekijöiden käyttöön asiakirjoja ja vapauttamaan aiemmat tilintarkastajat vaitiolovelvollisuudestaan. Pyydetyt asiakirjat annettiin käyttöön vasta myöhemmin ja sittenkin vain osittain. Rahoituksesta ja taloudesta vastaavat BVV:n johdon jäsenet ilmoittivat olevansa edelleen haluttomia käymään keskusteluja. Näin ollen ei ollut mahdollista tarkastaa BVV:n kirjeessä 31 päivältä tammikuuta 1996 esittämiä tietoja (katso edellä). Kuten menettelyn aloittamista koskevassa komission päätöksessä esitettiin, SUSATin mielestä ei ollut mitään syytä asettaa BVV:n esittämien tietojen oikeellisuutta kyseenalaiseksi. Luvut eivät kuitenkaan sisältäneet kaikkia varojen liikkeitä vuosina 1993–1995 vaan pikemminkin kyseessä olivat rahavirrasta poimitut yksittäiset liiketoimet. Tietojen perusteella ei voida myöskään päätellä MTW:n ja Volkswerftin talletusten ja tiettyjen käyttötarkoitusten välistä suoraa yhteyttä.

DSR-Senator Lines GmbH:n asianajajat osoittivat kuitenkin Saksan komissiolle 19 päivänä joulukuuta 1996 lähettämässä kirjeessä, että BVV:n esittämät tiedot ovat selvästi osittain virheellisiä, kuten myös SUSAT myönsi kirjeessä 5 päivältä helmikuuta 1997 ([15]).

BVV:n 31 päivänä tammikuuta 1996 esittämät tiedot näyttävät siis olevan kokonaisuudessaan kelvottomia käytettäviksi todisteena varojen käytöstä. Komissio kehotti Saksaa useaan otteeseen jatkamaan pyrkimyksiä BVV:n eri toimialoilla vuosina 1993–1995 tapahtuneen tukien käytön selvittämiseksi. Lopulta Saksa totesi kirjeessään 17 päivältä heinäkuuta 1997, että liittohallituksella ei ole varmaa tietoa käteisvarojen keskittämisjärjestelmän avulla telakoilta otettujen varojen käytöstä. Huolimatta työläistä tutkimuksista sen selvittämiseksi, ovatko myös BVV:n hallituksen jäseniin kohdistuvat BvS:n vaateet oikeutettuja ([16]) BVV:n sisäisiä rahoitustoimia ei ollut voitu toistaiseksi luokitella täsmällisesti. Nykyisten tietojen perusteella on katsottava, että käytettävissä ei ole todisteita itätelakoille tarkoitettujen tukien käytöstä BVV:n eriteltyjen muiden yhtiöiden tiettyjen menojen kattamiseen.

Koska väärinkäytettyjen tukivarojen käyttöä ei edellä mainituista syistä voida todistaa, SUSAT yritti tehdä varojen käyttöä koskevia päätelmiä käteisvarojen keskittämisjärjestelmään kuuluvien konsernin yhtiöiden tilitietojen perusteella. Tämä osoittautui kuitenkin vain osittain mahdolliseksi seuraavista syistä:

— Käteisvarojen keskittämisjärjestelmä otettiin käyttöön vuosina 1993–1994, jotta konsernin eri toimitilojen ja yhtiöiden maksuvalmiustarve voitaisiin kattaa mahdollisuuksien mukaan omista lähteistä ja siten voitaisiin rajoittaa pankkien kalliisiin luottolimiitteihin turvautumista. Konserniin kuuluvat yhtiöt liittyivät järjestelmään tehdessään sopimuksen BVV:n kanssa, jolloin eräissä tapauksissa – varsinkin MTW:n tapauksessa – konsernin johto harjoitti painostusta. Vuoden 1995 alusta lähtien käytännössä kaikki konserniin kuuluvien yhtiöiden maksuliikenne hoidettiin käteisvarojen keskittämisjärjestelmän kautta. Tilitapahtumien määrä on sen vuoksi hyvin suuri eikä teknisesti ole mahdollista määritellä tuen osuutta yksittäisestä maksutapahtumasta. Lopulta varoja järjestettiin uudelleen lähes päivittäin ja tuki sekoittui erottamattomasti muista lähteistä peräisin oleviin varoihin.

— Käteisvarojen keskittämisjärjestelmän rakenne oli pyramidimainen. Sen vuoksi luottosuhteet perustettiin aina tytäryhtiöiden ja niiden välittömän emoyhtiön välille. Emoyhtiö oli tavallisesti varsinaisen BVV:n holdingyhtiön alainen väliportaan holdingyhtiö. Väliportaan holdingyhtiöiden saldot tasattiin BVV:n holdingyhtiön kohdetilin kanssa; BVV:n holdingyhtiö päätti myös luottolimiittien myöntämisestä konserniin kuuluville yhtiöille. MTW:n ja Volkswerftin tapauksessa väliportaan holdingyhtiönä toimi Vulkan Schiffbau Verbund GmbH, jäljempänä 'VSV', johon oli koottu yhtymän kaikki laivanrakennus- ja laivanvarustustoiminnot ([17]). Pyramidirakenteen vuoksi MTW:n/Volkswerftin ja BVV:n muiden toiminnallisten yksikköjen välillä ei missään vaiheessa ollut suoria luottosuhteita, vaan luottosuhteiden toisena osapuolena oli aina VSV. Saksan lain mukaan sovellettavien tosiasiallisen konsernin vastuuta koskevien säännösten mukaan kyseiset telakoitten vaateet koskevat myös kattoholdingyhtiö BVV:tä.

([15]) Saksan kirje komissiolle 6 päivänä helmikuuta 1997.

([16]) Oikeudelliset tutkimukset eivät tuoneet tältä osin mitään uutta tietoa. Toistaiseksi on syytä olettaa, että konsernin sisällä itätelakoitten varoja ei pidetty erillään; vrt. Landesgericht Bremenin tuomio asiassa N:o 4-Ö-1073/96 8 päivänä lokakuuta 1997.

([17]) Varustamo DSR Senator Lines GmbH ei kuulunut VSV:hen eikä käteisvarojen keskittämisjärjestelmään. Se oli laivanrakennuksen toimialaan kuuluvaksi luokiteltu "osakkuusyhtiö".

— Käteisvarojen keskittämisjärjestelmä poistettiin käytöstä joulukuun 1995 ja helmikuun 1996 välisenä aikana; kyseisenä aikana BVV:n ongelmat olivat jo kehittyneet sille asteelle, että tavanomainen liiketoiminta oli mahdollista enää vain tietyillä osa-alueilla. Kun järjestelmän käyttö lopetettiin, tilejä ei tasattu vaan jokainen yhtiö oli joko velkojan tai velallisen asemassa. Konserniin kuuluvan yhtiön velallisasemasta ei voida kuitenkaan tehdä suoraan sellaista päätelmää, että kyseinen yhtiö olisi hyötynyt tukien väärinkäytöstä. Vaikka useimpien yhtiöiden velkoja- tai velallisasema oli vakio ([18]), joissakin tapauksissa asema muuttui loppuvaiheessa jokseenkin sattumanvaraisesti sellaisten saapuneiden maksusuoritusten perusteella, jotka eivät liittyneet mitenkään valtiontukiin. Bremer Vulkan Werft GmbH:n tulos oli ollut tappiollinen jo useita vuosia, minkä vuoksi se oli ollut kauan velallisasemassa käteisvarojen keskittämisjärjestelmässä. Koska telakka kuitenkin sai vielä vuoden 1995 lopulla maksusuorituksia rakenteilla olevista aluksista, sen tulos oli loppuvaiheessa voitollinen. Sitä vastoin Geeste Metallbau GmbH, yksi telakan alihankkijoista, oli vuosikaudet velkojan asemassa. Vasta kun Bremer Vulkan Verbund pakotti sen alentamaan hintojaan takautuvasti ja kieltäytyi maksamasta laskuja, yhtiö joutui velallisasemaan. Lisäksi konsernin sisäisistä palveluista perityt siirtohinnat eivät olleet todellisia markkinahintoja. Erityisesti tarkasteltaessa konserniin kuuluvien telakoitten alustoimituksia konserniin etuyhteydessä oleville varustamoille voidaan havaita palvelut yliarvostetuiksi. On myös syytä ottaa huomioon se, että eräissä tapauksissa holdingyhtiöiden velkojen mitätöinti vaikutti velkojan asemaan.

Tiivistäen voidaan todeta, että käteisvarojen keskittämisjärjestelmän lopulliset tilitiedot kuvasivat vain hetkellisesti konserniin kuuluvien yhtiöiden konsernin sisäisiä rahoitusasemia. Järjestelmän pyramidirakenteen vuoksi MTW ja Volkswerft eivät voi esittää vaateita yhtymän muille toiminnallisille yhtiöille. Tarkasteltaessa taloudellista tilannetta kokonaisvaltaisesti on aivan selvää, että BVV:n käteisvarojen keskittämisjärjestelmään sijoittamien suurten rahamäärien on suurelta osin oltava peräisin MTW:n ja Volkswerftin tukivaroista. Näin ollen on myös hyvin todennäköistä, että jatkuvasti tappiollista tulosta tehneet yhtiöt hyötyivät tukivarojen väärinkäytöstä. Tukivarojen ja muiden varojen jatkuvan sekoittumisen vuoksi ja muista edellä mainituista syistä kunkin tytäryhtiön loppuvelkojen tukiosuuden arviointi on kuitenkin mahdollista vain tiettyjen oletusten perusteella. Useimmissa tapauksissa ei kuitenkaan ole voida osoittaa aukottomasti tietyn tytäryhtiön tiettyjen varojen ja tukien välistä syysuhdetta. Tämän vuoksi Saksa yhtyi Susatin esittämään arvioon, jonka mukaan käteisvarojen keskittämisjärjestelmästä suoritettujen maksujen ja MTW:n ja Volkswerftin tekemien talletusten välistä suoraa yhteyttä ei voida osoittaa ([19]) Voidaan kuitenkin todeta varmasti, että Dörries Scharmann AG, joka Saksan kirjeen 3 päivältä syyskuuta 1996 mukaan nosti käteisvarojen keskittämisjärjestelmästä 304,5 miljoonaa Saksan markkaa, sai väärinkäytettyä tukea. Muista lähteistä peräisin olevien nettomaksujen kokonaismäärä ei olisi muutoin riittänyt kattamaan kyseisen yhtiön maksuvalmiustarvetta.

([18]) Vakinaisia velkojia olivat esimerkiksi STN Atlas Elektronik GmbH, Flender Werft AG ja MTW-Schiffswerft GmbH; vakinaisia velallisia olivat puolestaan Dörries Scharmann AG, Dieselmotorenwerk Vulkan GmbH ja Schichau-Seebeckwerft AG.

6. **Saksan viranomaisten toimenpiteet väärinkäytettyjen varojen takaisin perimiseksi**

Väärinkäytetyt tuet muodostavat osan varoista, jotka BVV sai MTW:ltä ja Volkswerftiltä VSV:n kautta käteisvarojen keskittämisjärjestelmän alaisten luottojen muodossa. Sekä BVV että VSV julistettiin konkurssiin 1 päivänä toukokuuta 1996. MTW:n ja Volkswerftin takaisinmaksuvaateet on merkitty kummankin konkurssimenettelyn yhteydessä konkurssisaamisten luetteloon, ja konkurssipesän hoitaja on vahvistanut ne lukuun ottamatta pieniä osaeriä (joilla ei ole merkitystä tuen kannalta). Näin tuet ja muut käteisvarojen keskittämisjärjestelmään kuuluvat varat voidaan palauttaa, mikäli BVV:llä tai VSV:llä on vielä varallisuutta tai realisoitavaa omaisuutta. Konkurssimenettelyyn kuuluva omaisuuden realisointi käsittää myös osakkuudet tytäryhtiöissä sekä BVV:n ja VSV:n saatavat tytäryhtiöiltä.

MTW:n ja Volkswerftin takaisinmaksuvaateet toteutetaan konkurssimenettelyn päätyttyä muiden kuin etuoikeutettujen velkojien konkurssiosuuden mukaisesti. BVV:n konkurssipesän hoitaja ilmoitti jo vuonna 1996, että muita kuin etuoikeutettuja vaateita ei voida toteuttaa lainkaan.

Kun MTW ja VWS myytiin, kaikki niiden takaisinmaksuvaateet BVV:tä ja VSV:tä kohtaan siirrettiin BvS:lle, joka huolehtii niistä edelleen. Samanaikaisesti BvS luopui kaikista takaisinmaksuvaateista kumpaakin telakkaa kohtaan. Kuten eräille komission ehdotuksen asetukseksi rakenneuudistuksen alaisille telakoille myönnettävästä tuesta ([20]) liitteessä I olevassa 17 ja 29 kohdassa todetaan, tämä menettelytapa oli tarpeen rakenneuudistusten jatkamiseksi.

([19]) Saksan kirje, 17 päivänä heinäkuuta 1997.
([20]) EYVL C 153, 22.5.1997, s. 3.

Konkurssimenettelyyn kuuluvista vaateista huolehtimisen lisäksi BvS on esittänyt Landesgericht Bremenissä viiteen BVV:n hallituksen jäseneen kohdistuvat vahingonkorvausvaatimukset. Tuomioistuin hylkäsi 8 päivänä lokakuuta 1997 neljä näistä vaatimuksista ja katsoi, että hallituksen jäsenillä ei ole henkilökohtaista vastuuta. BvS on valittanut näistä päätöksistä. Viidennessä tapauksessa ei ole vielä tehty päätöstä.

III KOLMANSIEN KANNANOTOT MENETTELYN LAAJENTAMISESTA

Menettelyn aloittamisen jälkeen kahden jäsenvaltion hallitukset toimittivat komissiolle huomautuksensa. Nämä esitettiin jo menettelyn laajentamista koskevan tiedonannon III osassa ([21]).

Kaksi jäsenvaltiota, kaksi kansallista laivanrakennusalan liittoa ja seitsemän yritystä otti kantaa menettelyn laajentamiseen.

Eräs jäsenvaltio katsoi, että ensinnäkin yhtiöiltä (toisin sanoen MTW:ltä ja Volkswerftiltä) olisi tavanomaisen käytännön mukaisesti perittävä takaisin tuet, joita neuvosto ja komissio eivät ole hyväksyneet. Toiseksi olisi perittävä takaisin tuet, jotka muut BVV:hen kuuluvat yhtiöt ovat saaneet laittomasti. Eräs toinen jäsenvaltio pitää MTW:lle ja Volkswerftille myönnettyjen rakenneuudistustukien tarpeellisuutta kyseenalaisena. BVV:n omaisuuden myynnin olisi täytynyt riittää kattamaan molempien telakoitten maksuvalmiustarpeen.

Tässä menettelyssä ei ole tarkoituksena arvioida MTW:lle ja Volkswerftille myönnettyjä uusia rakenneuudistustukia. Kyseistä asiaa käsiteltiin neuvostossa keskusteltaessa neuvoston 2 päivänä kesäkuuta 1997 antamasta asetuksesta (EY) 1013/97 ([22]) tietyille rakenneuudistuksen alaisille telakoille myönnettävästä tuesta. Komissio haluaa kuitenkin korostaa, että BVV:n omaisuuden myyntituotot hyödyttivät ainoastaan etuoikeutettuja velkojia. Kyseisten varojen avulla ei ollut mahdollista rahoittaa MTW:n ja Volkswerftin rakenneuudistuksen jatkamista.

Erään laivanrakennusalan liiton kannanotossa kannatettiin myös selkeästi MTW:n ja Volkswerftin uusien tukien hylkäämistä. Liitto katsoo, että telakat olivat itse vastuussa omien varojensa ohjaamisesta edelleen emoyhtiölle ja että niiden olisi myös täytynyt itse huolehtia niiden takaisinperinnästä. Lisäksi valtiolle olisi maksettava takaisin kaikki tuet, joiden osalta ei voida todistaa, että ne on käytetty sovittuun tarkoitukseen. Perustelua, jonka mukaan Saksan hallituksella ei ollut vaikutusvaltaa väärinkäyttöön, ei pidetä tyydyttävänä. Saksan hallituksen olisi neuvoston ja komission päätösten mukaisesti täytynyt turvata vaikutusvaltansa voidakseen varmistaa varojen asianmukaisen käytön valvonnan. Lopuksi liitto vaatii, että komission on valvottava paremmin ja yhtenäisemmin tukivarojen käyttöä. Uusia tukia koskevista päätöksistä on pidättäydyttävä, kunnes vaatimus on täytetty.

Erään toisen laivanrakennusalan liiton mielestä MTW ja Volkswerft ovat hyötyneet käteisvarojen keskittämisjärjestelmästä BVV-yhteyksiensä ansiosta. Joka tapauksessa BVV sai siitä kilpailuetua suhteessa liiton telakoihin, ja kyseinen menettely myötävaikutti hintojen romahdukseen laivanrakennusmarkkinoilla. Lisäksi se katsoo, että viidestä itäsaksalaisesta telakasta neljä ylitti kapasiteettirajoituksensa vuonna 1996. Kaikki nämä seikat on sen mielestä otettava huomioon tehtäessä päätös MTW:n ja Volkswerftin uusista tuista.

Kuten edellä mainitaan, uudet tuet eivät ole tämän menettelyn kohteena. Kapasiteetin ylitysten osalta todettakoon, että komission tiedossa on kapasiteetin ylittyminen vain MTW:n tapauksessa. Komissio rankaisi kyseisestä rikkomuksesta 30 päivänä heinäkuuta 1997 tehdyllä päätöksellä pienentämällä tukea ([23]).

Seitsemän yritystä, jotka olivat aiemmin etuyhteydessä BVV:hen tytäryhtiöinä tai osakkuusyhtiöinä, ilmaisevat kannanotoissaan yksimielisesti, että ne eivät tienneet käteisvarojen keskittämisjärjestelmän uudelleenrahoituksesta ja tukien väärinkäytöstä. Sen sijaan ne olettivat konsernijohdon antamien tietojen perusteella, että pankit olivat myöntäneet reilut luottolimiitit ja että käytettävissä oli runsaasti likvidejä varoja. Yksittäiset konserniin kuuluvat yhtiöt viittaavat lisäksi rajoitettuun itsenäisyyteensä nimenomaan strategisten rahoituspäätösten, uusien tytäryhtiöiden hankinnan ja konsernin suururakoitten toteuttamisen osalta. Sen vuoksi ne eivät katso olevansa taloudellisesti vastuussa tappioista, jotka niiden oli katettava käteisvarojen keskittämisjärjestelmän alaisten sitoumuksien avulla. Lloyd Werft Bremerhavenin, Schichau Seebeckwerft AG:n ja Volkswerftin mukaan tämä koski erityisesti vuoden 1995 jälkipuoliskoa, jolloin kyseiset yhtiöt pakotettiin luotonottoon konsernin puolesta ja niiden oli asetettava omaisuuttaan luottojen vakuudeksi.

Lopuksi DSR-Senator Lines GmbH korosti, että sen kohdalla tukivarojen väärinkäyttö käteisvarojen keskittämisjärjestelmän kautta ei ollut mahdollista. Merkittävät maksuvalmiuserät saatiin ajankohtana, jolloin varat eivät olleet vielä kummankaan telakan käytettävissä, ja DSR-Senator Lines GmbH ei kuulunut koskaan käteisvarojen keskittämisjärjestelmän piiriin.

([21]) Ks. alaviite 2.
([22]) EYVL L 148, 6.6.1997, s. 1.
([23]) Tuki C 60/96, vrt. EYVL C 344, 14.11.1997, s. 2.

Saksan hallitus korosti vastauksessaan sitä, että tukien käytöstä ei ole perusteellisista tutkimuksista huolimatta saatu varmaa tietoa. Se katsoo, että käteisvarojen keskittämisjärjestelmään kuuluneiden yhtiöiden tililleppanojen ja tililtäottojen runsauden vuoksi ei voida esittää konkreettisia todisteita tiettyjen tukivarojen kohdentamisesta. Kunnes toisin osoitetaan, on katsottava, että käteisvarojen keskittämisjärjestelmästä hyötyneet yhtiöt eivät tienneet eivätkä voineetkaan tietää telakoitten tukivarojen ulosvirtauksesta. Varsinkin silloin kun BVV oli sopimuksen mukaisesti velvoitettu huolehtimaan yhtiöiden rahoituksesta ([24]) kyseisten yhtiöiden johtajat saattoivat luottaa siihen, että heidän oli mahdollista vastaanottaa käteisvarojen keskittämisjärjestelmään kuuluvia varoja yhtiön rahoitusta varten. Saksa pidätti kuitenkin itselleen oikeuden toteuttaa uusia toimenpiteitä, jos asiasta saataisiin lisää tietoa, ja katsoi olevansa kykenemätön arvioimaan yksittäisten yhtiöiden kannanottoja.

IV **ARVIOINTI**

MTW:n ja Volkswerftin rakenneuudistusohjelmia koskevat ilmoitukset olivat alusta alkaen puutteellisia ja siten asiallisesti osittain virheellisiä, koska Saksa ei ilmoittanut komissiolle BVV:n kanssa tehdyistä kokonaisavustusten maksamista koskevista sopimuksista. Riittävänä ei voida pitää esitettyä perustelua, jonka mukaan muihin maksuehtoihin sisältyi riski, että BVV saattaisi kieltäytyä telakkahankinnoista ja jonka mukaan Saksa saattoi olettaa saavansa luvan myöntää tuen kokonaismäärän yhtenä eränä. Saksan näkemys ennakkomaksujen suorittamisesta markkinaehtoisten luottojen muodossa on paikkansapitämätön jo sen sopimuksen perusteella, jonka mukaan vielä hyväksymättömien tukierien korot mitätöitäisiin takautuvasti komission hyväksyttyä tuet. Direktiivin 90/684/ETY 11 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava direktiivissä tarkoitetuista uusista tukiohjelmista ennakolta komissiolle eivätkä ne saa ryhtyä toteuttamaan niitä ilman komission lupaa. Saksa on laiminlyönyt säännöksen noudattamisen. Tätä säännöstä rikottiin lokakuusta 1992 aina BVV:n konkurssiin saakka, sillä Saksa ei edes hakiessaan lupaa uusille tukierille ilmoittanut komissiolle aikaisemmin suoritetuista maksuista.

Sekä direktiivin 90/684/ETY 6 ja 7 artiklan säännöksistä että direktiivillä 92/68/ETY lisätystä 10 a artiklan poikkeusjärjestelystä johtuu, että kaikkien rakenneuudistukseen maksettujen tukien käyttötarkoitus oli tarkoin määritelty ja että niiden oli tarkoitus hyödyttää yksinomaan uusien osavaltioiden telakoita. Antaessaan direktiivin 92/68/ETY komissio oli lisäksi sitoutunut valvomaan, että uusien osavaltioiden telakat saavat ainoastaan rakenneuudistukseen tarvittavaa tukea. Komissio viittasi kyseisiin säännöksiin jokaisessa tukien myöntämislupaa koskevassa päätöksessään. Lisäksi kyseisissä päätöksissä esitettiin kunkin tukierän määrää koskeva perustelu. Arvioidessaan toimintatukia komissio otti huomioon tarpeen ja 10 a artiklan 2 kohdan a alakohdassa mainitun määräajan. Arvioidessaan 6 ja 7 artiklan mukaisesti hyväksyttäviä investointi- ja sulkemistuen eriä komissio otti kyseisten säännösten mukaisesti huomioon Saksan esittämiin investointeja ja henkilöstön vähentämistä koskeviin suunnitelmiin perustuvan varojen tarpeen: Menettelyn aikana Saksa ei esittänyt mitään sellaisia tietoja, jotka olisivat asiallisesti puoltaneet vielä hyväksymättömien tukien varhennettua maksamista. Päinvastoin 10 a artiklassa mainittu määräaika johti toimintatukien osalta siihen, että tukea maksettiin paljon kauan ennen todellista varojen tarvetta. Koska investointiohjelmien täytäntöönpano viivästyi useaan otteeseen, hyväksyttyjen investointitukien määrä oli käytännössä jatkuvasti kulloistakin varojen tarvetta suurempi. Se, että tukivaroja maksettiin ilman ennakolta saatua komission lupaa ja että luvissa ilmoitetut määrät ylitettiin, ei ollut laitonta ainoastaan muodollisesti. Siihen ei ollut myöskään asiallisia perusteita eikä se ollut (muutetun) direktiivin 90/684/ETY 6 ja 10 a artiklan mukaista.

Tämä koskee erityisesti MTW-Schiffswerftille 22 päivänä maaliskuuta 1993 maksettua 112,4 miljoonan Saksan markan ”investointilainaa”, jota ei koskaan käytetty investointeihin, ja Volkswerftille tammikuussa 1994 maksettua 70,5 miljoonan Saksan markan investointitukea, johon ei ollut tarvetta ennen BVV:n konkurssia.

Käteisvarojen keskittämisjärjestelmään virrannut yhteensä 44,1 miljoonan Saksan markan investointituki (16,0 miljoonaa Saksan markkaa MTW:Itä ja 28,1 miljoonaa Saksan markkaa Volkswerftiltä) on myös laitonta tukea. Kyseiset määrät ovat peräisin rakenneuudistukseen tarkoitetusta yhteisrahoituksesta, joka muodostuu Treuhandanstaltin myöntämistä varoista ja liittovaltion ja osavaltion yhteisestä ohjelmasta alueellisen talousrakenteen parantamiseksi. Se, että tuet jäisivät kyseisiin yhtiöihin, ei ollut tuen myöntäjien tarkoituksena, vaan yksityistämissopimusten mukaan varat oli määrä maksaa takaisin Treuhandanstaltille/BvS:lle. Lopulta yhtiöt saivat kuitenkin valitsemiensa käsittelyjärjestelmien kautta lisätukea ja komission hyväksymät tarpeen mukaiset määrät ylitettiin.

([24]) Tällaisia velvoitteita oli varsinkin uusien osavaltioiden yrityksissä, jotka Treuhandanstalt oli ottanut haltuunsa.

Lopulta ennakkomaksut johtivat huomattaviin korkoetuihin. Susatin lausunnossa esitettyjen laskelmien mukaan etu oli noin 100 miljoonaa Saksan markkaa vuoden 1992 ja alkuvuoden 1996 välisenä aikana. Lausunnossa esitettyjen yksinkertaistettujen mutta periaatteessa ymmärrettävien oletusten perusteella kyseisenä aikana korkoja kertyi 139,7 miljoonan Saksan markan arvosta, josta noin 39 miljoonaa Saksan markkaa voidaan lukea hyväksyttyihin tukieriin hyväksymisajankohdasta alkaen.

Näin ollen siitä 788,7 miljoonan Saksan markan tuesta, joka Saksan suorittamien tutkimusten mukaan oli käteisvarojen keskittämisjärjestelmässä 31 päivänä joulukuuta 1995, noin 327 miljoonaa Saksan markkaa oli varoja, joiden maksamiseen komissio ei ollut antanut lupaa ja jotka on katsottava EY:n perustamissopimuksen vastaisiksi.

Toistaiseksi ei ole voitu selvittää yksiselitteisesti, mihin saadut, käyttämättömät tukivarat kulloinkin sijoitettiin. Tähän on lähinnä kaksi syytä. Vastoin tavanomaista käytäntöä Treuhandanstalt ei yksityistämissopimuksissa varmistanut kokonaisavustusten sitomista tiettyihin käyttötarkoituksiin eikä sen mukaista käyttötapojen valvontaa. Lukuun ottamatta vuodesta 1993 lähtien sulkutilille talletettuja eriä tuet sekoittuivat konsernin muihin varoihin. Varat sekoittuivat erottamattomasti viimeistään vuodesta 1995 käteisvarojen keskittämisjärjestelmässä tehtyjen lukuisten liiketoimien vuoksi. Käytettävissä olevien asiakirjojen ja varsinkin SUSATin lausunnon perusteella on kuitenkin erittäin todennäköistä, että ainakin käteisvarojen keskittämisjärjestelmän päävelkoja sai väärinkäytettyä tukea. Tämä on varmaa (konkurssin tehneen) Dörries Scharmann AG:n tapauksessa, joskaan tuen tarkkaa määrää ei ole voitu toistaiseksi todeta. Lopetettaessa käteisvarojen keskittämisjärjestelmä MTW:n ja Volkswerftin kaikki saatavat käytettiin BVV-konsernin muiden osien velkojen vastapainona. Kyseisiin 854 miljoonan Saksan markan saataviin sisältyi tukea 788,7 miljoonan Saksan markan arvosta. Näin ollen on varmaa, että kyseinen tuki ei vastoin direktiivin 92/68/ETY 10 a artiklan 2 kohdan d alakohdan säännöksiä hyödyttänyt ainoastaan entisen DDR:n alueella sijaitsevia telakoita ja että EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan perustella MTWaä ja Volkswerftiä koskevia tukijärjestelyjä on käytetty väärin. Kyseisen määräyksen mukaan väärin käytetty tuki on poistettava tai sitä on muutettava. Tuen muuttaminen palauttamalla väärin käytetyt erät MTW:lle ja Volkswerftille ei tule kysymykseen, koska kyseiset telakat ovat siirtäneet saatavansa BvS:lle. Näin ollen on poistettava ja perittävä takaisin yhteensä 788,7 miljoonan Saksan markan suuruinen väärin käytetty tuki. Saksa on ilmoittanut komissiolle, että BvS on toteuttanut Saksan oikeuden mukaiset toimenpiteet tukien takaisin perimiseksi BVV:n ja VSV:n konkurssimenettelyn puitteissa,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Saksan MTW-Schiffswerft GmbH:lle, Wismar ja Volkswerft GmbH:lle, Stralsund, niiden rakenneuudistuksiin myöntämät tuet, maksettiin ilman täydellistä ennakkoilmoitusta komissiolle. Näin ollen ne on myönnetty rikkoen direktiivin 90/684/ETY 11 artiklaa ja EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohtaa. Ottaen huomioon vuoden 1995 loppuun asti kertyneet korot kyseisten yhtiöiden saama tuki oli noin 327 miljoonaa Saksan markkaa suurempi kuin tuki, jonka maksamiseen komissio oli antanut luvan. Kyseisen 327 miljoonan markan lisäerän myöntäminen rikkoo direktiivin 90/684/ETY 6 ja 10 a artiklaa. Kyseinen tuen määrä ei siten sovellu yhteismarkkinoille.

2 artikla

Edellä 1 artiklassa mainitut tuet sekä osa kyseisten telakoitten rakenneuudistukseen myönnetystä tuesta, jonka maksamiseen komissio antoi luvan, käytettiin väärin Bremer Vulkan Verbund AG:n muilla toimialoilla. Saksan esittämien tutkimustulosten perusteella väärinkäytettyjen varojen määrä on 788,7 miljoonaa Saksan markkaa. Tämä väärinkäyttö on EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tuen väärinkäyttöä.

3 artikla

Saksan on perittävä 2 artiklassa mainittu väärinkäytetty tuki, Bremer Vulkan Verbund AG:lta konkurssimenettelyssä ja toteutettava kaikki Saksan oikeuden mukaiset toimenpiteet osaerien perimiseksi takaisin konserniin kuuluneilta yhtiöiltä, siltä osin kuin tähän tarjoutuu sopivia mahdollisuuksia jatkotutkimusten aikana. Tuen perinnässä on otettava huomioon kertyneet viivästyskorot Saksan voimassa olevien menettelyjen ja oikeussäännösten mukaisesti.

4 artikla

Saksan on ilmoitettava komissiolle kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksi antamisesta tämän päätöksen noudattamiseksi toteuttamansa toimenpiteet ja niiden tulokset.

5 artikla

Tämä päätös on osoitettu Saksan liittotasavallalle.

Tehty Brysselissä 22 päivänä heinäkuuta 1998.

Komission puolesta
Franz FISCHLER
Komission jäsen